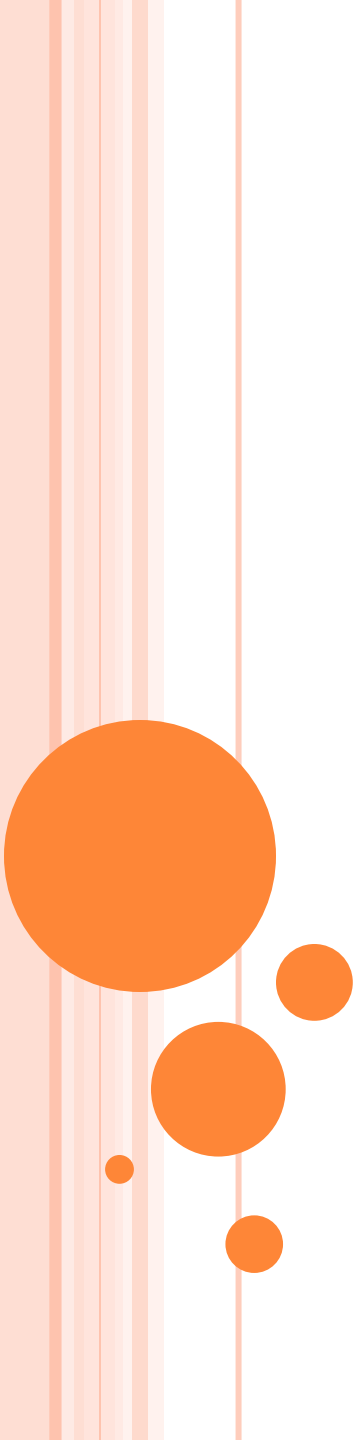

WZBOGACANIE ŚRODOWISKA W UTRZYMANIU ŚWIŃ ORAZ PROBLEM OBCINANIA OGONÓW

NA PODSTAWIE MATERIAŁÓW BTSF

Dyrektywa Rady 2008/120/EC Paragraf 4 Załącznika I

“ ... świnię muszą mieć stały dostęp do wystarczającej ilości materiału, który mogą ruszać i w nim grzebać, takiego jak słoma, siano, drewno, trociny, kompost grzybniowy, torf lub mieszanki takich materiałów, bez narażenia na szwank zdrowia zwierząt.”

Rozporządzenia MRiRW

§ 21. *Świniom zapewnia się stały dostęp do materiałów i przedmiotów absorbujących ich uwagę, w szczególności słomy, siana, drewna i trocin, o jakości niewywierającej szkodliwego wpływu na ich zdrowie.*

Dyrektywa Rady 2008/120/EC Paragraf 8 Załącznika I

„Ani obcinania ogona, ani skracania kłów u prosiąt nie wolno wykonywać rutynowo, lecz tylko wtedy, gdy istnieją dowody na to, że wystąpiły obrażenia wymion loch albo uszu lub ogonów pozostałych świń. Przed wykonaniem tych zabiegów należy podjąć inne środki, żeby zapobiec obgryzaniu ogonów i innym zachowaniom, biorąc pod uwagę cechy środowiska i zagęszczenie hodowli. Z tego powodu nieodpowiednie warunki środowiskowe lub systemy zarządzania muszą być zmienione.”

Rozporządzenia MRiRW

§ 23. 4. *Zabiegi redukcji kłów u prosiąt i knurów oraz obcinanie części ogona wykonuje się jedynie ze względu na bezpieczeństwo świń, w tym w celu przeciwdziałania okaleczeniu innych świń.*

5. Przed wykonaniem tych zabiegów, podejmuje się środki zapobiegające okaleczeniu świń, w szczególności zmieniając warunki ich utrzymywania

DYREKTYWA RADY 2008/120/EC PARAGRAF 4 ZAŁĄCZNIKA I – MATERIAŁ MANIPULACYJNY

Podwody, dla których świnie badają otoczenie i manipulują przedmiotami to:

- szukanie atrakcyjnych miejsc na legowisko zaopatrzonych we właściwy materiał ściółkowy,
- zdobywanie wiedzy o otaczającym środowisku,
- poszukiwanie jedzenia.

Świnie badają otoczenie i potencjalne źródła żywności przez rycie i gryzienie, co pozwala poprzez zmysł smaku i zapachu potwierdzić wartość znalezionej pokarmu.

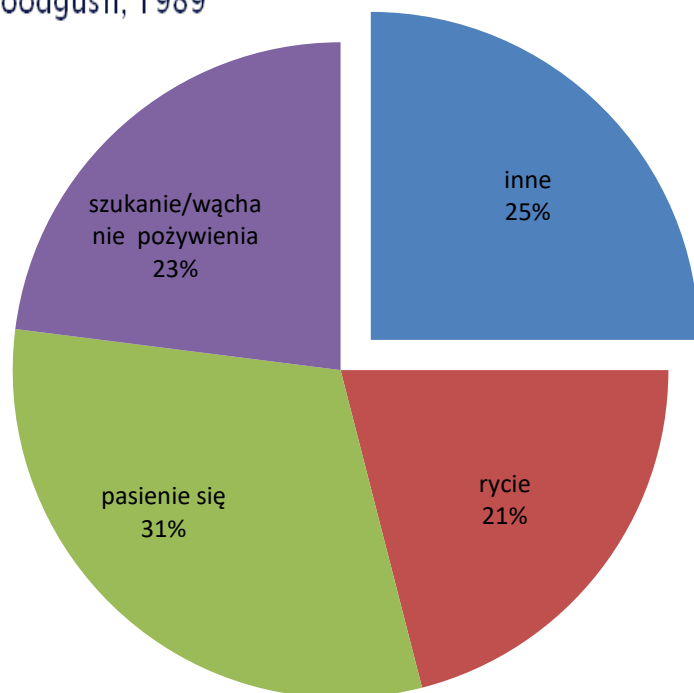
Zachowania dotyczące żerowania ewoluowały umożliwiając świnom znaleźć pożywienie przez cały rok. Dobór naturalny sprzyjał tym, u których instynkt rycia i przeszukiwania terenu był rozwinięty najmocniej. Tego typu zachowanie jest więc mocno zakorzenione także u świni domowej.

Wszystkie świnie posiadają silną motywację do eksploracji środowiska oraz poszukiwania pożywienia.

Kojec, w którym świnia przebywa przez całe życie oraz dobrze zbilansowana dieta nie zmniejsza ww. motywacji.

Stolba & Woodgush, 1989

Świnie domowe utrzymywane w systemie otwartym spędzają 75% swojego aktywnego czasu na żerowaniu nawet jeśli są karmione do syta raz dziennie.

W przypadku świń hodowlanych jedynie dostarczenia materiału manipulacyjnego umożliwia wyrażenie zachowań związanych z żerowaniem.

O wzbogaceniu środowiska można mówić tylko wówczas, gdy wprowadzane zmiany poprawiają biologiczne funkcjonowanie utrzymywanych w nim zwierząt. (Newberry, 1995)

Innymi słowy, wzbogacenie środowiska umożliwia zwierzętom wyrażenie bogatszego repertuaru zachowań, pozwalając na dokonywanie wyboru oraz zwiększenie dobrego samopoczucia. (Van de Weerd and Day, 2009)

ZACHOWANIE DOTYCZĄCE ŻEROWANIA

żucie

rycie

Zawierają badanie otoczenia poprzez rycie, wąchanie, gryzienie i żucie.
(Studnitz et al., 2007)

wąchanie

Aby zapewnić możliwość "właściwego badania środowiska", materiały wzbogacające powinny:

- **Podtrzymywać zainteresowanie**, wprowadzać pewną nowość, tak że aktywność w zakresie badania i manipulacji dochodzenie i manipulacji ma znaczenie.
- **Być czyste**, bez zanieczyszczenia odchodami.

(Studnitz et al. 2007)

Świnie będą badać każdy nowy obiekt w ich otoczeniu, ale szybko przyzwyczajają się do materiałów, które są nieskuteczne jako wzbogacenie.

(Van de Weerd & Day, 2009)

Świnie redukują zachowania eksploracyjne wobec nowych obiektów w ciągu pięciu dni od ich umieszczenia w kojcu.

(Van de Weerd et al. 2003)

Świnie nie interesują się przedmiotami dostarczonymi w celu wzbogacenia środowiska jeśli są one zabrudzone odchodami (Bracke, 2007)

Ten problem można rozwiązać poprzez częstą wymianę obiektów i uzupełnienia ściółki co pomaga zapobiegać zabrudzeniom.

Aby zapewnić możliwość "odpowiedniej manipulacji",
materiały wzbogacające środowisko powinny:

- **Być jadalne**, optymalnie powinny zawierać składniki odżywcze,
- **Nadawać się do żucia**, dostarczać świniom informacji, takich jak smak,
- **Umożliwiać rycie**, pozwalać świniom na ich badanie, przy użyciu ryja,
- **Być niszczone**, pozwalać świniom dokładnie ocenić dany materiał.

(Studnitz et al., 2007)

Przedmioty lub zabawki, takie jak plastikowe rury i łańcuchy, nie posiadają wszystkich istotnych właściwości, które przyciągają uwagę świń.

Np. rury z tworzyw sztucznych nie są jadalne oraz są trudne do zniszczenia i chociaż mogą być utrzymywane w czystości poprzez zawieszenie ich na pewnej wysokości, szybko tracą swoją „nowość”, i tym samym zainteresowanie świń.

Zwiększenie liczby tego typu „zabawek” nie wpływa na zwiększenie zachowań eksploracyjnych

Podłoga	Materiał manipulacyjny	Czas spędzany na zachowania eksploracyjnych
Lita	Słoma (ściółka)	20%
Rusztowa	Zawieszone plastikowe rurki	1%

Scott et al. (2007)

Słoma jest uważana za dobry materiał wzbogaceniowy.

Czysta i sucha słoma, która jest regularnie uzupełniana, posiada wszystkie właściwości, które są atrakcyjne dla świń, jest jadalna, nadaje się do żucia, pozwala na rycie i jest niszczalna.

Słoma stymuluje zachowanie eksploracyjne. Badania wykazują, że zachowanie eksploracyjne wzrasta, gdy dostępna jest większa ilość słomy.

Chociaż czysta i obfita ściółka ze słomy jest uważana za dobry sposób wzbogacenia środowiska dla świń, nie nadaje się do zastosowania we wszystkich systemach utrzymania lub w każdym klimacie.

W takim przypadku, można zastosować inne materiały, o których mowa w przepisach (na przykład, kompost grzybowy, trociny lub torf).

Inne materiały nie wymienione w przepisach, mogą również być właściwe, pod warunkiem, że spełniają wymogi prawne i pozwalają na "właściwego dochodzenia i nie stanowią zagrożenia zdrowia zwierząt (np. łupiny orzechów, miskant, rozdrobnione drewno lub kolby kukurydzy).

“Chociaż niepoddające się niszczeniu przedmioty takie łańcuchy czy opony nie są wystarczające do zaspokojenia potrzeb manipulacyjnych świń, mogą być stosowane dodatkowo przy zapewnieniu zniszczalnych i pozwalających na rycie materiałów, ale nie mogą ich zastępować.”
(EFSA, 2007a)

Niektóre sposoby wzbogacania środowiska są lepsze od innych, jednakże połączenie różnego typu wzbogacenia, w tym ściółki, sprzyja wzrostowi zachowań eksploracyjnych i manipulacyjnych.

(Bracke et al., 2006)

Jeśli nie jest możliwe zastosowanie ściółki np. w systemach rusztowych, materiał wzbogaceniowy może być podawany w podajnikach.

Uwaga: Inne materiały, takie jak siano, alfalfa lub kiszonki mogą być dobrą alternatywą dla słomy.

Materiał taki jak słoma może stwarzać problemy w przypadku, gdy dostaje się do systemu odprowadzającego zanieczyszczenia ale można tego uniknąć stosując odpowiednie sposoby podawania słomy.

- Wąskie szczeliny pomiędzy szczeblami podajnika zapobiegają wypadaniu zbyt dużej ilości słomy;
- Zapewnienie materiału wzbogaceniowego w ilości, która powinna być zużyta w ciągu jednego dnia sprawia, że pozostaje on interesujący dla zwierząt i jest zużywany w całości;
- Stosowanie słomy ciętej na kawałki, pomimo iż taka słoma jest mniej interesująca dla świń;
- Umieszczanie podajników nad korytami lub czystymi matami.

“...świnie muszą mieć stały dostęp do wystarczającej ilości materiału.” Dyrektywa Rady 2008/120/WE, Załącznik 1, pkt 4

- W grupie świń, zarówno zachowanie dotyczące pobierania pokarmu jak i zachowania eksploracyjne są zsynchronizowane. (Docking et al., 2008)
- Występują dwa okresy kiedy zachowania eksploracyjne są szczególnie nasilone, rano i po południu, każdy z nich trwa kilka godzin (Olsen et al., 2000)
- Podobnie jak materiał wzbogaceniowy powinien być właściwy, powinna być także odpowiednia jego ilość tak, aby każda świnia miała do niego dostęp wtedy gdy przejawia taką potrzebę. Dostarczanie zbyt małej ilości materiału wzbogaceniowego powoduje konkurowanie świń, co prowadzi do agresji. (Van de Weerd et al., 2006)

Usytuowanie materiałów i przedmiotów
wzbogacających wpływa na interakcje
zwierząt z dostarczonym
materiałem i im niżej umieszczony
jest materiał tym lepiej.

Oferowanie materiału wzbogaceniowego na różnych wysokościach,
wykazało, że świny spędzają więcej czasu manipulując obiektami na
poziomie podłogi w porównaniu do obiektów
zawieszonych 5 cm nad podłogą.

Podobnie, świny manipulują nisko zawieszonymi
obektami częściej niż przedmiotami zawieszonymi
na poziomie pyska. (Courboulay, 2011)

Ponadto dyrektywa Rady 2008/120/WE stanowi, iż żaden materiał wzbogaceniowy dostarczony świniom nie może *“zagrozić zdrowiu zwierząt.”*

- Nie właściwe zbierane i przechowywane siano jak również inne rodzaje paszy mogą być źródłem bakterii i grzybów.
- Brudne przedmioty dostarczone świniom jako materiał wzbogaceniowy mogą stanowić rezerwuár chorobotwórczych bakterii i wirusów.
- Jedną z cech materiału wzbogaceniowego jest możliwość zniszczenia, jednak sposób w jaki ulega on zniszczeniu może stanowić zagrożenie dla świń np. drzazgi z miękkiego drewna takiego jak sosna lub paski metalu w oponach.
- Materiały dostarczane świniom nie mogą być trujące.

Materiał wzbogaceniowy, który jest zabrudzony odchodami lub jest umieszczony w sposób, który uniemożliwia jego osiągnięcie, nie jest właściwy ani z punktu widzenia realizacji potrzeb świń ani z punktu widzenia przepisów prawa.

Podczas oceny dobrostanu, należy zwrócić uwagę w jaki sposób świnie wchodzą w interakcje z otoczeniem

- Czy dostarczony materiał manipulacyjny pozwala świniom na wyrażenie właściwych zachowań związanych z badaniem otoczenia i manipulacją?
 - Czy świnie mogą dany materiał jeść, żuć, i niszczyć?
 - Czy świnie interesują się częściami kojca bardziej niż materiałem manipulacyjny?
 - Czy świnie interesują się innymi świniami bardziej niż materiałem manipulacyjny?
- Czy świnie mają "stały dostęp do wystarczającej ilości" materiałów manipulacyjnych ?
 - Gdzie umieszczony jest materiał manipulacyjny?
 - Czy jest czysty?
 - Czy świnie konkurują o dostęp do materiału manipulacyjnego?
- Czy dostarczony materiał jest bezpieczny dla świń czy nie zagraża ich zdrowiu?

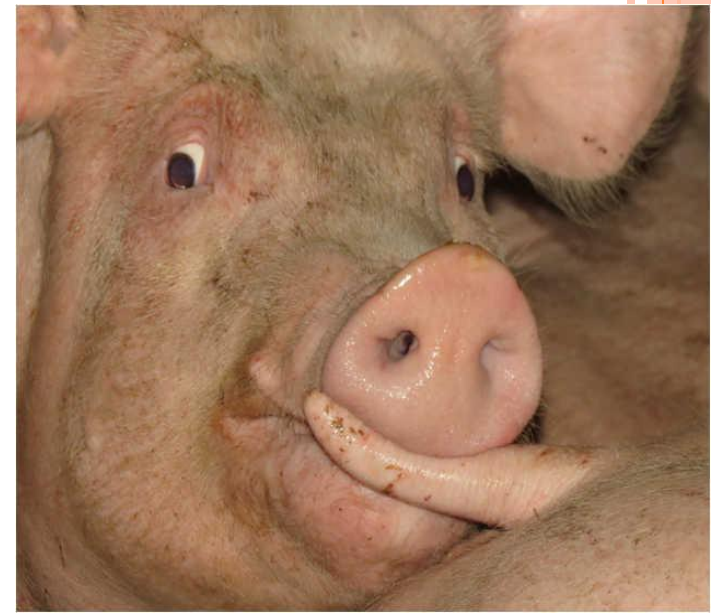
Świnie, które nie mają możliwości eksploracji i działań związanych z manipulacją stają się sfrustrowane i przekierowują swoje zainteresowanie

Na inne obiekty w kojcu.
Takie zachowanie może być
bardzo destrukcyjne.

Co najważniejsze dla dobrostanu świń, frustracja ta prowadzi do tego iż świnie zaczynają gryźć inne świnie.

*„Obgryzanie ogonów jest uznawane
za nieprawidłowe zachowanie, w którym
potrzeba eksploracji oraz zachowania
związane z pobieraniem pokarmu odgrywają
podstawową rolę.”
(EFSA, 2007b)*

Materiały wzbogaceniowe, które stymulują zachowania związane z eksplorowaniem w dużym stopniu zapobiegają obgryzaniu ogonów.
(Studnitz et al. 2007)

Ryzyko obgryzania ogonów jest najniższe, gdy świnie mają stały dostęp do słomy i gdzie jednocześnie dostępna jest ściółka i inne przedmioty. (Taylor et al. 2012)

Powyższe podkreśla silny związek między właściwościami oferowanych materiałów wzbogaceniowych, przejawianiem aktywności w zakresie eksploracji i manipulacji a występowaniem problemu obgryzania ogonów.

"Niewiele jest dowodów, że dostarczanie zabawek, takich jak łańcuchy, kije i piłki może zmniejszyć ryzyko obgryzania ogonów." EFSA (2007b),

Dyrektywa Rady 2008/120/EC Paragraf 8 Załącznika I

„Ani obcinania ogona, ani skracania kłów u prosiąt nie wolno wykonywać rutynowo, lecz tylko wtedy, gdy istnieją dowody na to, że wystąpiły obrażenia wymion loch albo uszu lub ogonów pozostałych świń. Przed wykonaniem tych zabiegów należy podjąć inne środki, żeby zapobiec obgryzaniu ogonów i innym zachowaniom, biorąc pod uwagę cechy środowiska i zagęszczenie hodowli. Z tego powodu nieodpowiednie warunki środowiskowe lub systemy zarządzania muszą być zmienione.”

Znaczenie wzbogacenia środowiska ilustrują badania przeprowadzone w Szwajcarii (Cagienard et al., 2005) wskazujące, iż obgryzanie ogonów u świń z nieobciętymi ogonami może zostać zredukowane do poziomu podobnego jak u świń z obciętymi ogonami dzięki zapewnieniu odpowiedniego wzbogacenia.

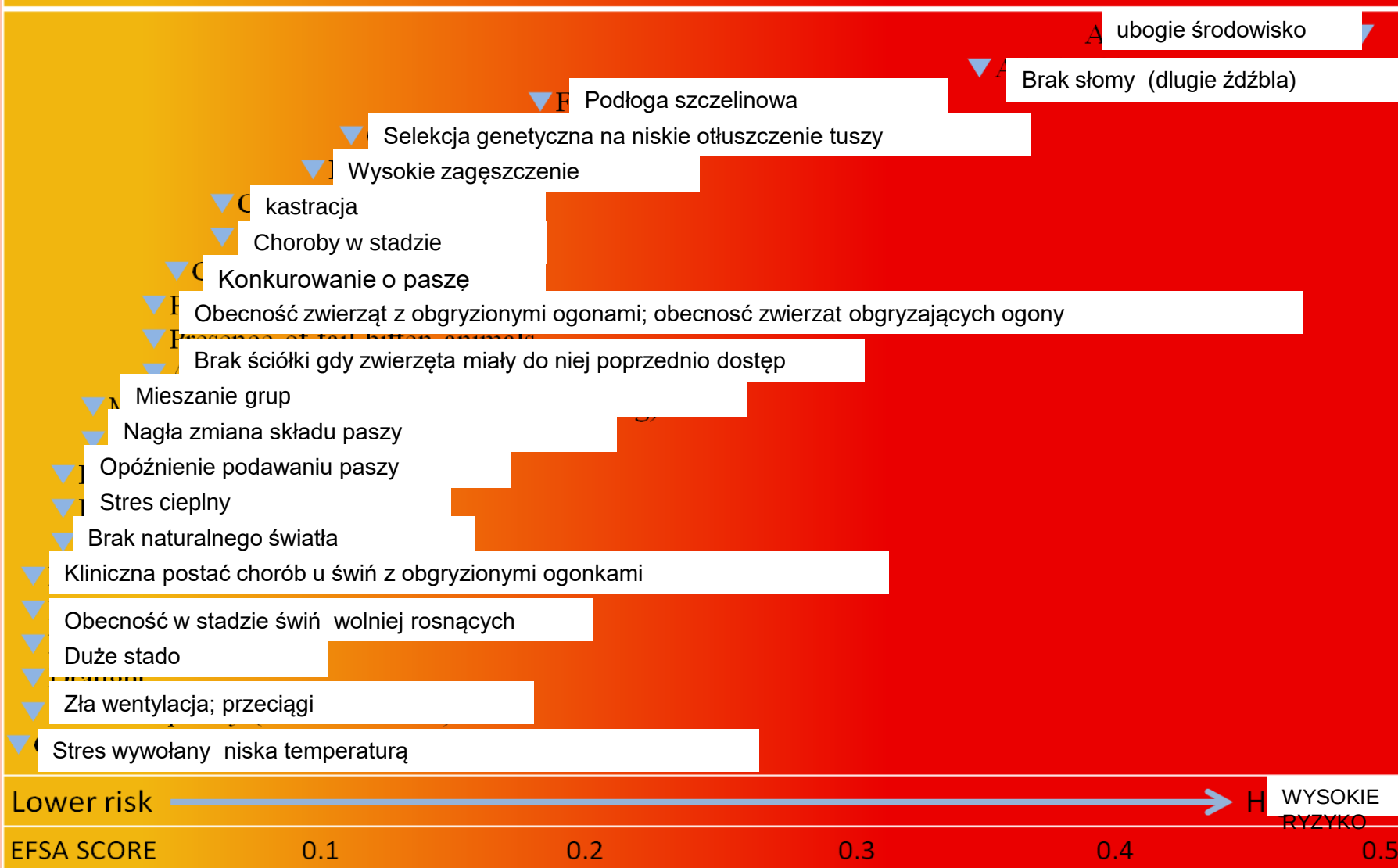
Długość ogona	Sposób utrzymania	Występowanie obgryzania ogona
Długi ogon	W budynku z rusztową podłogą	21.9%
Długi ogon	W budynku na ściółce oraz z dostępem do wybiegu	2.8%

Chociaż zapewnienie wzbogacenia środowiska jest najbardziej skutecznym sposobem na zmniejszenie zachowania związanego z obgryzaniem ogonów, istnieje kilka dodatkowych czynników ryzyka.

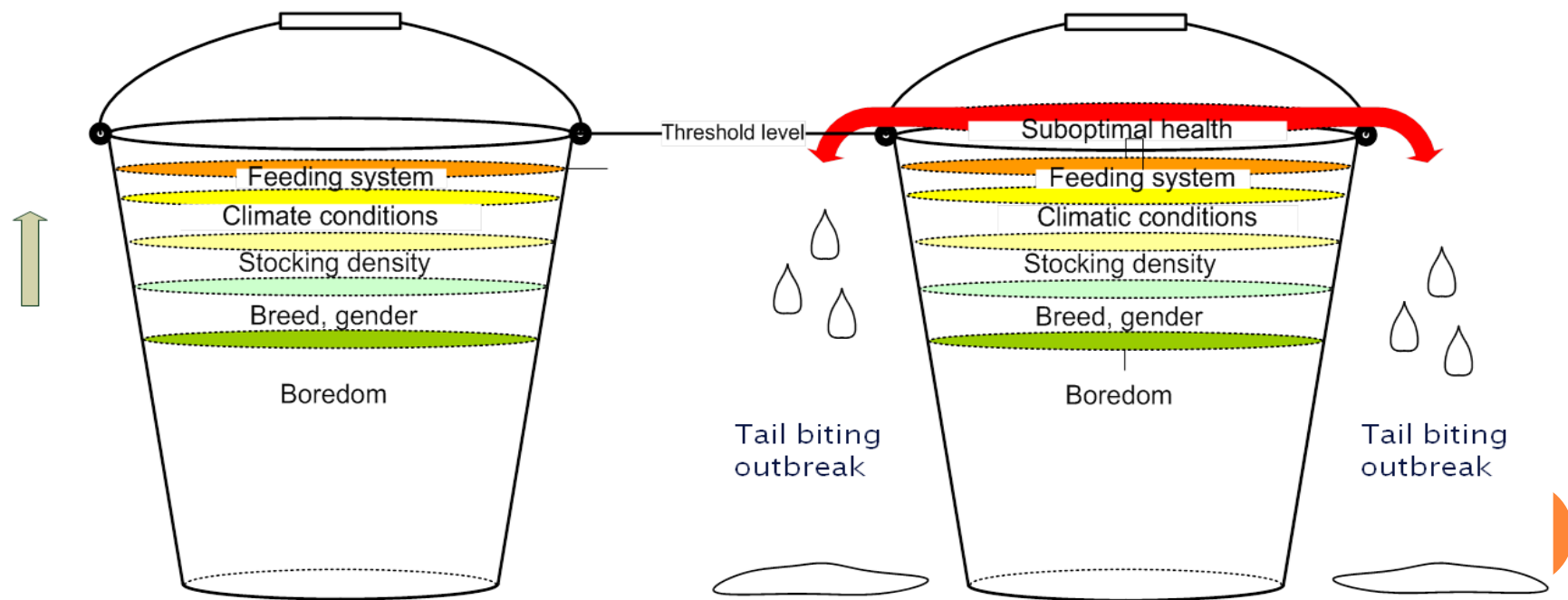
Czynniki ryzyka wystąpienia obgryzania ogonów u świń z obciętymi ogonkami

(EFSA, 2007b)

Poprzedni schemat przedstawia poszczególne poziomy ryzyka dla każdego czynnika jednak obecność wielu czynników ryzyka może mieć dodatkowy wpływ na ogólny poziom ryzyka wystąpienia problemu z obgryzaniem ogonków.

Czynnik wywołujący obgryzanie ogonków nie musi być głównym powodem lecz jedynie czynnikiem uruchamiającym.

(J. Zonderland, modified)

Niektóre przyczyny obgryzania ogonów i poziom trudności ich zmiany przez rolnika (EFSA 2012)

Faciest

Najłatwiejsze do zmiany

- ◀ Niezbilansowana dieta (w tym aminokwasy i mikroelementy)
- ◀ Nieodpowiednie żywienie ▶ Brak odpowiedniej zawartości
- ◀ Usunięcie ze stada świń z obgryzionymi ogonami lub obgryzających ogony
- ◀ Mieszanie zwierząt (z wyłączeniem warchlaków)
- ◀ Zła jakość powietrza (podwyższony poziom CO₂, CO, H₂S, NH₃, pył, duża prędkość
- ◀ ▶ Niewłaściwy dostęp, jakość lub ilość materiału wzbogaceniowego
- ◀ Zły status zdrowotny stada lub pojedynczych świń
- ◀ Stres spowodowany zbyt niską lub zbyt
- ◀ Zbyt duże zagęszczenie

- ◀ ▶ Brak ściółki, gdy poprzednio świnię miały zapewnioną ściółkę

- ◀ ▶ Genetyczna selekcja na niską zawartość tłuszczu

Najtrudniejsze
do zmiany

Wynik 0:

a – brak śladów pogryzienia ogona

b – powierzchowne ślady ugryzień ale brak świeżej krwi lub opuchlizny (czerwone ślady na ogonie nie są uważane za rany jeśli nie ma świeżej krwi)

Wynik 2:

c – Świeża krew widoczna na ogonie; widoczna opuchlizna i objawy zapalenia.

część ogona została odgryziona i utworzył się strup. (Welfare Quality Protocol, 2009)

- Ból:

Obgryzanie ogonów zazwyczaj pojawia się po fazie żucia ogonów nie powodującego uszkodzenia. Gdy ogon zostaje zraniony, świnia staje się bardziej aktywna z powodu odczuwanego dyskomfortu i bólu. Wzrost aktywności takiej świni oraz smak krwi powoduje wzrost zainteresowania obgryzaniem ogonów.

(Schroder-Petersen i Simonsen, 2001)

Ofiara obgryzania ogona cierpi zarówno ból i strach, szczególnie w małych i jałowych boksach, gdzie nie jest w stanie uciec przed atakami.

(EFSA, 2007b)

Schroder-Petersen i Simonsen (2001), wskazują, że na ból wynikający z pogryzienia ogona składa się ból wynikający z posiadanej rany oraz ból wynikający z zainfekowania tejże rany.

Świnie z obgryzionym ogonem mogą stracić apetyt lub mniej jeść, aby uniknąć ekspozycji ogona.

(Wallenbeck & Keeling 2013)

Energia jest wykorzystywana do walki z chorobą, a nie wzrost.

Pogryzienie ogona może prowadzić do infekcji gólnoustrojowych, które w efekcie powodują po uboju konfiskatę tuszy:

- Uszkodzenia ogona mogą prowadzić do ropowicy lub ropni kręgosłupa.
- Świnie z poważnie pogryzionym ogonem mają większą częstość występowania ropni w płucach i zmian opłucnowych.
(Przemiał, 2007; Kritas & Morrison, 2007)

ZAKAZ RUTYNOWEGO OBCINANIA OGONÓW

W dyrektywie Rady 2008/120/EC stwierdzono iż obcinanie ogonków *“może powodować bezpośredni ból, a w niektórych przypadkach ból długotrwały.”*

Ból bezpośredni pojawi się ponieważ nawet u jednodniowego prosięcia zakończenia nerwowe są obecne na całej długości ogona. (Simonsen et al., 1991).

Ból długotrwały pojawi się gdy obcięcie ogona spowoduje nierównomierne rozłożenie zakończeń nerwowych co może rozwinąć się w bolesne pourazowe nerwiaki, powodujące iż ogon staje się bardzo wrażliwy. (Simonsen et al., 1991).

- o Dyrektywa wyraźnie stwierdza, że obcinanie ogonów wpływa negatywnie na dobrostan świń, więc dlaczego jest to dozwolone w przypadku wystąpienia problemu z obgryzaniem ogonów?

Ryzyko obgryzania ogonów jest wieloczynnikowe i nie ma niezawodnego alternatywnego rozwiązania i sposób skuteczny zastosowany w jednym przypadku nie musi być skuteczny w innym. (Hunter i wsp., 2001; Schroder-Petersen i Simonsen, 2001).

Zastosowane jako jedyny sposób zapobiegania, obcinanie ogonów jest postrzegane jako najbardziej efektywne działanie. Na przykład, Hunter i in. (2001) obserwował obgryzanie ogonów u 2,4% świń mających obcięty ogon i 8,5% świń z nieobciętym ogonem w Wielkiej Brytanii. W niektórych przypadkach, obcinanie ogonów zmniejszyło występowanie obgryzania ogonów aż o 66%. (Kritas & Morrison, 2007)

To może wyjaśniać, dlaczego, pomimo prawodawstwa jasno stwierdzającego, że obcinanie ogonów nie może być wykonywane rutynowo, występowanie świń z obciętym ogonem w Europie nadal pozostaje na bardzo wysokim poziomie ponad 90% (EFSA, 2007b).

„Przed wykonaniem tych zabiegów należy podjąć inne środki, żeby zapobiec obgryzaniu ogonów i innym zachowaniom, biorąc pod uwagę cechy środowiska i zagęszczenie hodowli. Z tego powodu nieodpowiednie warunki środowiskowe lub systemy zarządzania muszą być zmienione.”

Rutynowe obcinanie ogonów jest zabronione.

Zabieg może być przeprowadzany tylko w przypadku, gdy w gospodarstwie dochodzi do uszkodzeń ogonów i jeśli wszystkie możliwe przyczyny tego zjawiska zostały usunięte.

- Obcinanie ogonów powinno być traktowane jako krótkotrwałe rozwiązanie.
- Konieczna jest zmiana warunków mająca na celu stwierdzenie i wyeliminowanie głównej przyczyny problemu.
- Po zlikwidowaniu problemu obgryzania ogonów należy zaprzestać obcinania ogonów u następnych partii świń.

